

BIA-P.2.3.1/2-29

การทำงานเพื่องาน

(ชุดลอยปทุม อันต์ับ ๒๑๙)

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมัลลย์	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลูตเตรัจฉาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งปถพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

การทำงานเพื่องาน

[ชุดลอยปก อंकับ ๒๙]

คำบรรยาย ของ

ท่านอาจารย์ พุทธทาสภิกขุ

ณสถานหินโค้ง, สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา

เมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๕๑๙

ในพระไตรปิฎก มีคำสอนว่า

โลกทุกวันนี้เป็นโลกที่เต็มไปด้วย

ความทุกข์และความเศร้า

เพราะคนทั้งหลายไม่ปฏิบัติตาม

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

จึงต้องประสบกับความทุกข์

และความเศร้าเป็นนิตย์

ศรัทธาบริจาต

ของผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๐๐๐ เล่ม

๓ ตุลาคม ๒๕๒๕

ฉบับที่ระลึก ๕๐ ปี สวนโมกข์

บทประพันธ์

[๑๖] บทประพันธ์

ทรวงาน

อื่นทรวงาน คือคำ ของมนุษย์
 ของมีเกียรติ สูงสุด อย่างสูงลิ่ว
 ด้สนทน ด้ดลทรวงาน เป็ทรวงาน
 ไม้เห็นไร รู้ธรรม ด้ด้ด้ด้
 ด้ทรวงาน คือด้ทรวง ประพจน์ธรรม
 ด้ด้ด้ด้ด้ ด้หลายด้ ด้ด้ด้
 ด้ด้ด้ด้ด้ ด้เหมือนคน ด้ด้ด้
 ด้ด้ด้ด้ด้ ด้ด้ด้ ด้ด้ด้ด้ ๙

พ. ๑๖

อนิเมทาฮา

ทวงคืนหนี้หนังสือ ชรรมะ อันเป็นธรรมทาน ในสมัย
ที่โลกกำลังขาดแคลน ชรรมะ อย่างยิ่ง เช่นหนังสือ "เม็นสือทึ" มี.
เหตุผล และ ควรแก่การอ่าน อนิเมทาฮา, เรื่อง ของ อนิเมทาฮา.

คำว่า "ธรรม" เมื่อแปลได้ยิ่ง มีความหมาย มาก
มาก นานา ประการ, แต่ประการที่สำคัญที่สุดนั้น ชรรมะ
คือ หน้าที่ ที่ มนุษย์ จะต้อง ปฏิบัติ ให้ ถูกต้อง ตาม กฎ
ของ ธรรม ชาติ ทุก ชน ทุก ยุค แห่ง วิ วัฒนาการ ของ เขา,
เมื่อ ความ มี ชีวิต อยู่ อย่าง สมบูรณ์ นี้ โดย ส่วน ตัว และ
สังคม รวม, หรือ ทั้ง โลก.

โลก ขาด แคลน ธรรม เพราะ ไม่ รู้จัก หนังสือ เรื่อง
ว่า ธรรม จะ อย่าง ถูก ต้อง ถึง ขั้น ใด แล้ว เพราะ ต้อง ๗
เผด็จ ไม่ หลง ผิด ใน การ ครอง ชีวิต นี้ เกิด จาก การ ประ พ ท ์
ผิด ธรรม นี้ เอง. สังคม ชาติ ก็ เลย ไม่ คิด คน ยอม ยอม
คิด ใน การ ครอง ชีวิต นั้น และ ใคร จะ ได้ มา โดย วิธี นี้ คน จะ
ทั้ง มี จิตใจ เป็น ที่ โหด ไม่ นับ เมื่อ ทั้ง ตัว. บุรุษ ชาติ เลย ละ
ชีวิต ชีวิต ใจ คน เห็น เป็น ว่า ไม่ ต้อง มี ธรรม อะไร ที่ ใน
โลก แล้ว; นอกจาก นี้ มี หนังสือ สนทนากับ โกลด์ ให้ ได้ มี ข้อ
ตลอด เวลา เป็น พ แล้ว. เขา เห็น ว่า หน้าที่ ของ เขา มี อยู่
เพียง ๖ แต่ เขา เห็น ว่า สม กับ ความ ต้อง การ สนทนากับ โกลด์ เท่านั้น.

โลก ส่วน ใหญ่ กำลัง ขาด อยู่ ใน สภาพ เช่น นี้ ยิ่ง

เวียงกัณโถว โลกที่^๓กำลังขาดแคลนธรรมะ สำหรับ^๒สัตว์^๑สังข-
 ภาวะ; มีแต่ธรรมะ สัตว์^๑สังข^๒ที่สะสมไว้ทุกๆคนใน^๓เวียง^๑
 กัณโถว ดั่งที่ปรากฏอยู่ในโลกปัจจุบันนี้. แม้จะมีพระ^๑ผู้^๒มี^๓พระ^๑
 ธรรมะ^๒ รำรวย^๑สละ^๒ยอม^๑สันทุ^๒สทาน^๑กับ^๒สัตว์^๑สังข^๒ที่^๓โง่^๑ ก็^๒ยัง^๑เต็ม
 ไว้ด้วย^๑สัตว์^๒ที่^๑ไม่^๒เห็น^๑ผล^๒อัน^๑ใด^๒อัน^๑ใด^๒ที่^๓ไป^๑ใน^๒โลก^๑ นับ^๒ตั้ง^๑แต่^๒จน
 เสร็จ^๑แล้ว^๒ ควร^๑มี^๒ขัน^๑ อัน^๒ชขาด^๑ ภัย^๒สังคมา^๑ เพื่อ^๒ช่วย^๑สัตว์^๒ที่^๓มี^๑พระ^๒
 ธรรม^๑ สอด^๒ตาม^๑เสนา^๒ราช^๑กิจ^๒ สังคมา^๑เสด็จ^๒ และ^๑การ^๒อุป^๑ประ^๒คัม^๑พระ^๒
 พรา^๑กัม^๒ ระ^๑นาค^๒อัน^๑ขัน^๒ ที่มี^๑ความ^๒ใน^๑ส้อม^๒ค้ำ^๑ค้ำ^๒สัตว์^๑ อัน^๒ไม่^๑รู้จัก^๒
 ความ^๑สั้น^๒, ภา^๑เป็น^๒อัน^๑ทัว^๒ดั่ง^๑กัน^๒ทั้ง^๑โลก^๒ แม้^๑ใน^๒หมู่^๑ผู้^๒ที่^๓มี^๑พระ^๒
 ธรรม^๑ใน^๒ธรรม^๑ โดย^๒สัก^๑วธา^๒. ผล^๑แห่ง^๒ธรรม^๑ กัม^๒อัน^๑ของ^๒นี้^๑ มี^๒ธาว^๑
คะ^๑ล ที่^๒หาก^๑ว่า^๒ธรรม^๑จะ^๒มี^๑อยู่^๒ใน^๑โลก^๒.

ภา^๑ทุก^๒ธาว^๑จะ^๒ค้ำ^๑ค้ำ^๒ มี^๑เป็น^๒สัตว์^๑ที่^๒ช่วย^๑ไม่ได้^๒เสีย^๑แล้ว^๒ก็^๑
 ค้ำ^๑ไว้^๒ใน^๑โลก^๒เป็น^๑เช่น^๒นี้^๑. ภา^๑คือ^๒ให้^๑เวียง^๒โง่^๑ตาม^๒ขัน^๑ และ^๑พอ^๒ย^๑
 เวียง^๑จน^๒หมด^๑แล้ว^๒ เข้า^๑เฝ้า^๒ตาม^๑คือ^๒มี^๑ภา^๒จะ^๑ตัด^๒ด้วย^๑สัก^๒คน^๑หนึ่ง^๒ ก็^๑
 แล้ว^๑ก็^๒มี^๑ โดย^๒ไม่^๑ตัด^๒ต่อ^๑โดย^๒โลก^๑สัตว์^๒เดรัจฉาน^๑ที่^๒ยัง^๑ค้ำ^๒อยู่^๑ใน^๒
 ธรรม^๑เดิม^๒ๆ แต่^๑ประ^๒คัม^๑ธาว^๒. แต่^๑พอ^๒ทุก^๑ที่^๒มี^๑สัตว์^๒ธรรม^๑ะ^๒ค้ำ^๑ค้ำ^๒กัน^๑
 เห็น^๑ภา^๒ สัตว์^๑ทั้ง^๒ปรอง^๑ มี^๑แต่^๒เพียง^๑ และ^๑เข^๒ก็^๑ยัง^๒ไม่^๑แล^๒ดู^๑ได้^๒ตาม^๑แล^๒และ^๑
มี^๑ผล^๒คือ^๑; เจ^๑มา^๒ค้ำ^๑ค้ำ^๒ด้วย^๑ขัน^๒อัน^๑ที่^๒มี^๑พระ^๒ธรรม^๑ เพื่อ^๒ช่วย^๑ใน^๒
 โลก^๑นี้^๒ไว้^๑ ตาม^๒ที่^๑ภา^๒กับ^๑ขัน^๒ความ^๑สง^๒ม^๑สุข^๒ โดย^๑ธาว^๒สัตว์^๑ที่^๒ยัง^๑อยู่^๒
 ว่า^๑ธรรม^๒ นั้น^๑เอง^๒; สัตว์^๑ได้^๒พละ^๑ตาม^๒ภา^๑กับ^๒ขัน^๑เผย^๒แพร่^๑ธรรม^๒ ชัก^๑
 ชอน^๒กัน^๑ ภา^๑นี้^๒กระ^๑ค้ำ^๒ทุก^๑อัน^๒ เพื่อ^๑การ^๒กุศล^๑มี^๒มา^๑แทน^๒ธรรม^๑ สู้^๒กัน^๑
 มาน^๑จน^๒ย^๑. การ^๑ที่^๒มี^๑ขัน^๒นี้^๑ มี^๒ขัน^๑เผย^๒แพร่^๑ ก็^๑คือ^๒ที่^๑แต่^๒
 ที่^๑ไม่^๒มี^๑ขัน^๒นี้^๑ ก็^๑ค้ำ^๒ค้ำ^๑กัน^๒ด้วย^๑ขัน^๒นี้^๑.

การรู้จักธรรม คือการรู้ตัวละไว้มีเนื้อะไรอย่างถูกต้อง จน
ไม่หลงใหลในสิ่งใด แม้ในความสุขหรือความทุกข์ ก็คือสิ่งรู้ตัวอยู่
ตามสิ่งใด อย่างอย่าง ๒๐๑. มีคำว่าความเป็น ความสุขขันธ์ใหม่ ย่อม
มีเป็นขั้นที่ขึ้นแห่ง ความหลงใหล สัจธรรมที่รู้ธรรมอย่างแท้
จริง. ความเห็นแก่ตัว ย่อมเกิดไม่ได้เพราะเหตุนี้. ความรัก
เพื่อนมนุษย์ด้วยดี ย่อมได้โดยง่าย แม้ว่าจะมีความเหลือ
ล้นที่อื่น ๆ ก็ตาม หากแต่สิ่งใดอย่างใด. ผู้ประพฤตธรรม ย่อม
รู้สิ่งใหม่ ๆ เมื่อรู้สิ่งเก่า ๆ ตามได้ประพฤตธรรม หรือเมื่อได้ทำ
หน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง. ความโกรธพัวพัน ใน
สิ่งอื่น ๆ ทำให้รู้สิ่งใหม่ ๆ. ไม่หวั่นความทุกข์อันเป็นภยา
คือ สุขใจหาก ทำดีแล้วหวัง คือ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘
๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐

ธรรมะ: ข้อใดที่เรารู้จักดีก็ปฏิบัติ อย่างถูกต้อง รู้จักดีก็
ปฏิบัติดี และปฏิบัติอย่างถูกต้อง, มีหน้าที่ที่ทราบ
ตามหน้าที่ของตน ก็ปฏิบัติดีหรือเสีย มีธรรมะอย่าง
ถูกต้อง คือเป็นไม่ผิด สันติสุขสันต์บุคคล และ สันติภาพ
ของสันติธรรม โดยสันต์โดย, ไม่สับสนกับทุกทุกสิ่งใน
ใจ แม้แต่สันต์หรือสัน และพหุภาษาที่ทั้งปวง, มีเป็น
ตามกาลเวลา หรือหน้าที่อันใด แม้แต่ตนเองโดย, คือ
ที่เรียกว่า ชาติ, ชาติ, หรือ ข้อใดที่โดย ย่อมมี
แก่ผู้ประพฤตธรรม. ข้อนี้ หมายถึง ความว่า ๓๖๓ ไม่มีสิ่ง
หรือสิ่งใด ๆ หนึ่ง, มีแต่ สัจธรรม มีแต่แต่ สัจธรรม
หรือประพฤตธรรม มีแต่แต่ มีแต่แต่.

เขา มี ๓ หู ๑ มุม ลิ้น ๑ มาย ใจ ๑ สำนักรับการฝึกสมาธิ เพื่อให้
 รู้จักสิ่งทั้งปวง อย่าง ถูกต้องตามที่เป็นจริง เพื่อมีชีวิตรอยู่ได้
 อย่าง สดชื่น สุข มีใช้ มี ๓ หู ๑ มุม ลิ้น ๑ มาย ใจ ๑ สำนักรับการฝึกสมาธิ
 คือ ๑ นี้เราทำเป็นภาวนาของนักคิด คนในชั่วไม่กี่ปี เปลี่ยนที่
 เป็นที่อื่นอยู่ โดยมากในโลกนี้คือขันธ์ ๕ ซึ่งกำลังขาด ขวมนะ
 เขารู้ตัวโลกนอกตัวเราไม่ได้ ก็จริง แต่เขาสามารถควบคุม
 ๓ หู ๑ มุม ลิ้น ๑ มาย ใจ ๑ ได้สัมผัสกับโลก แต่ในลักษณะนี้
นะไม่เหมือนผีเป็นภัยแก่เราได้ โดยอาศัยกรรม นั่นเอง ที่
 คนในโลก ทำได้เช่นนี้" โลกนี้ ก็เป็น โลกที่สงบงาม น่าอยู่
 สบาย หรือเป็น โลกของ พระศรีอารยเมตไตรย ที่นั่นมาทันทีทันที
 ฤกษ์ เมฆเป็นโลก ที่ล้อม ล้อม ไว้ด้วย กรรม

ทางรอด ของโลกนี้คือขันธ์ ๕ มีอยู่ทางเดียวที่ ไท่ทั้น
 คือ เดินไปตามทางกรรม การช่ยในนี้ทุกคนได้เดินไปตาม
 ทางกรรม ย่อมเป็นกุศลคือในเวลานอน และหลับๆ. ขอรหัส
 ทางรอดการฝึกสมาธิกับกรรมนั้นเลย เพราะนี่ ละสมาธิได้
 โยชน์เต็ม ตามความประสงค์ กับแก้ผู้ที่ไม่ค่อยได้ และ
 ผู้ที่ยังมีชีวิตรอยู่ โดยถูกแบ่งจากมุมเถิด. ห้ามได้ขออุ-
ไม่ว่าหา ปฏิบัติให้ได้ดีเลย เว้นแต่อย่างอื่น

พุทธทาส อินทปัญโญ

โลกขพลาธรรม, ๒๕๖
 ๑ มกราคม ๒๕๖๓

การทำงานเพื่องาน.

การบรรยายโอราทพระนวกะเป็นครั้งที่ ๘ นี้ จะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า “การทำงานเพื่องาน” เรื่องนี้ก็มีความติดต่อกันมา จากเรื่องที่พูดกันในเรื่องที่แล้วมา คือเรื่องที่ว่า “อยู่อย่างตายแล้วก่อนตาย”.

[ปรารภและทบทวน.]

ต้องทำความเข้าใจในคำว่า “ตายก่อนตาย” นั้น ให้ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ก็จะเข้าใจคำว่า “ทำงานเพื่องาน” ได้ง่ายยิ่งขึ้น คือ ถ้าจิตมันรู้สึกว่าจะตัวกู; งานที่ทำนั้น มันก็เพื่อตัวกู, เจตนา มันก็ทำเพื่อตัวกูจริงๆ เหมือนกัน. ถ้าไม่มีความรู้สึกว่าจะตัวกู มันก็ทำงานชนิดที่ไม่ใช่เพื่อตัวกู แต่เพื่อธรรมชาติ หรืออย่างนี้ก็จะต้องพูดว่า “เพื่องาน” นั้นเอง.

ประโยชน์ของการทำงานเพื่องาน.

ทำไมจะต้องพูดขอที่ว่าทำงานเพื่องาน? คำตอบมี

ได้หลายทาง :-

ขั้นที่หนึ่ง ถ้าพูดอย่างต่ำ ๆ อย่างศีลธรรม ต่ำ ๆ
 อย่างที่ทำงานเพื่องานนั้น เขาจะไม่คอร์ปชั่น. ถ้าทำงาน
 เพื่อเงิน หรือ เพื่อตัวกู มันจะมีแต่คอร์ปชั่น, แม้แต่ว่า
 คอร์ปชั่นตัวเอง. นี่เรียกว่าเป็นเรื่องศีลธรรม ที่มี
 หลักธรรมะเข้าไปเป็นหลักอยู่ ให้คนถืออย่างนั้น ถ้าทำงาน
 เพื่องาน.

ครั้งหนึ่งมีปัญหาเกิดขึ้น ที่รัฐบาลให้ถือคตินิยมว่า
 งานคือเงิน, เงินคืองาน บันดาลสุข; พวกเราก็ไม่
 เห็นด้วย แล้วก็ไม่ได้ตั้งใจจะคัดค้าน. ผมไปบรรยายที่
 ครุสภา ผมก็ต้องยืนยันตามวิธี หรือ ตามหลักของพุทธ-
 ศาสนา นั่นก็คือ ให้ทำงานเพื่องาน; ถ้าทำงานเพื่อเงิน
 มันก็เป็นการไม่ถูกต้อง เพราะถ้าว่าตามหลักศาสนาแล้ว
 มันก็ยังมีช่องที่จะคอร์ปชั่น.

สมัยนั้นมีคนฟ้องหัวหน้ารัฐบาล คือ จอมพลสฤษดิ์
 ท่านก็เรียกเทปที่บันทึกเสียงไว้ไปฟังดู; เสร็จแล้วก็สั่งหัว,

ที่ว่าไม่ได้เป็นการคัดค้านหรือแอนตี้ (anti) รัฐบาล ก็เลิก
กัน. นี่มันเป็นเรื่องแสดงว่า แม้แต่เรื่องบ้านเรื่องเมือง
เรื่องโลกนี้ ก็ยังมีเรื่องที่จะต้องพูดกันเกี่ยวกับเรื่องชนิดนี้ ;
ซึ่งเป็นเรื่อง ธรรมะในชั้นศีลธรรม ก็ได้ คือเพื่อประชาชน
จะมีศีลธรรมอันดี ; แต่แล้วมันก็ไปไม่ได้ ถ้าไม่มี
ปรมาตมธรรม หรือสัจธรรม เป็นรากฐานอยู่ในส่วน
ลึก.

มันยากที่จะให้คนที่เห็นแก่ตัวมาทำงานเพื่องาน ;
คนที่กลุ่มอยู่กับความเห็นแก่ตัว ก็ทำงานเพื่อตัว เพื่อกู
เพื่อเงิน ; ทำงานเพื่องานมันก็คิดเกินไป คนก็ทำไม่ได้.
ฉะนั้น จึงต้องสอนธรรมะในชั้นที่ให้เห็นว่าไม่มีตัวกัน
บ้าง ; ถ้าทำงานเพื่องาน เป็นประโยชน์ชั้นศีลธรรมแล้ว
ถึงจะไม่โกง.

ขั้นที่สอง ถ้าเป็น ธรรมะที่สูงขึ้นมาอีก มัน
ก็มาถึงขั้นที่ว่า “ทำงานเพื่องาน” นี้ไม่มีความทุกข์, จะ
ไม่รู้สึกรับเป็นทุกข์ ถ้าทำได้จริง. ถ้าเขาทำไม่ได้ ; จิต
ใจมันไม่ยอม มันไม่เข้าใจ มันก็ทำไม่ได้ ; ถ้าทำไม่ได้
มันก็ทำไม่ได้. แต่ถ้าเขาเข้าใจและทำได้ ทำงานเพื่อ

งานแล้ว การงานจะไม่เป็นทุกข์, จะไม่รู้สึกรับเป็นทุกข์,
จะไม่เป็นที่น่าระอาหรือเบื่อหน่าย.

พูดอีกทีหนึ่งก็พูดว่า “การงานเป็นสุข” ถ้าคน
นั้นมีความตั้งใจสูงถึงขนาดที่ว่า สามารถทำงานเพื่องานได้
แล้ว มันจะสนุกไปหมด ไม่ว่าจะเป็นงานชนิดไหน; ไม่
ต้องไปตู่หนั่งไปตู่ละคร ไม่ต้องไปเที่ยวเสเพล เกรงประพฤติ
อบายมุข เขาก็จะมีความพอใจ มีความสุขอยู่ในการทำงาน
หรือว่าแม้จะเหน็ดเหนื่อย ตราคร่ำ ก็ไม่รู้สึกรับเป็นทุกข์.
ถ้าจิตมันสูงถึงขนาดที่เรียกว่า “ทำงานเพื่องาน” การ
งานจะไม่เป็นทุกข์, ขอให้ไปสังเกตดูให้ดี.

ถ้าทำงานเพื่อจะได้มัน เพื่อจะได้มัน, เพื่อตัวกู
หรือเพื่อพรรคพวกของกู หรือเพื่ออะไรก็ตาม, มันจะเป็น
ทุกข์ และ เป็นทุกข์เสียตั้งแต่ยังไม่ทันจะทำ คือมันจะ
หนักอึ้ง หรือว่ามีปัญหาเรววนหลายอย่างหลายประการ
: จะทำสำเร็จหรือไม่สำเร็จ, จะขาดทุนหรือกำไร, หรือ
อะไร, ล้วนแต่มีปัญหาอย่างนี้. ฉะนั้นการงานมันก็เป็นสิ่ง
ที่มีดมนต์ ไม่แจ่มแจ้ง ไม่สดใส ก็ทำไปด้วยความจำเป็น

ที่ความอยากจะได้เงิน หรือได้อะไรก็ตามเถอะ มันบังคับ
ให้ทำ.

แต่เขารู้สึกไปเสียอีกทางหนึ่งก็ได้ ถ้าเขาสร้าง
ความหวังชนิดที่มันจะได้ สำเร็จ หรือจะได้ตามที่ต้องการ
นั้นแหละ, แล้วก็จะทำอย่างบีบบังคับมันได้เหมือนกัน;
แต่มันไม่เหมือนกันดอก คือมันไม่สนิท ไม่สะอาด
เหมือนกับว่าทำงานเพื่องาน ซึ่งไม่ต้องทะเลาะดัดนั่นอะไร
เหมือนกับทำงานไปด้วยจิตว่าง. ทำงานเพื่องาน นั้นข้อที่สอง
เป็นอย่างนี้. ข้อที่หนึ่งว่า เพลิดเพลินขจรขจาย ข้อที่สองว่า
เพื่อ ใ้ทำงานนั้นจะไม่มีเป็นทุกข์ จะเป็นของสนุก.

และขอแถม ชั้นที่สาม สักข้อหนึ่งว่า มันเป็นการ
ปฏิบัติธรรมะอย่างยังอยู่ในตัว; หัดทำงานเพื่องาน
จะเป็นการปฏิบัติธรรมะ เพื่อหมดตัวกู หมดของกู
บรรลุนิพพานได้, ไม่ต้องไปทำวิปัสสนาที่ไหน ใ้มัน
ลำบากนักก็ได้; แต่ขอให้ทำงานเพื่องานนั้นเรื่อยไป มัน
จะทำลายตัวกู อยู่เรื่อยไป, จะเป็นการ ทำงานด้วย และ
เป็นการ ปฏิบัติธรรมเพื่อไปนิพพานด้วย รวมกันอยู่ใน
ตัว ซึ่ง จะต้องทำด้วยสติ ที่ลืมไม่ได้; เพราะถ้าลืมมัน

ก็จะมีความหมายทันที. จะต้องมีความดี และก็มีปัญญาที่ถูกต้อง
กำกับกันอยู่; ทำงานเพื่องาน ก็คือหัดทำงานด้วยจิต
ว่างนั่นเอง.

ทำงานเพื่องานเน้นหลักที่ไม่ต้องเพื่ออะไร.

ทันทีที่เบนวัดป่าพระเถื่อน มีปริญญาตายแล้ว
ก่อนตายนี้ มุ่งหมายข้อนี้ด้วยเหมือนกัน; ฉะนั้น เราจึง
มีหลักการเฉพาะที่นี้ว่า “ทำงานเพื่องาน”. ถ้าเลเวล
มากกว่านั้น ก็ทำงานเพื่อนเพื่อน เพื่อส่วนรวม; แม้แต่
เพื่อศาสนา ก็ยังต่ำกว่าการทำงานเพื่องาน เพราะมัน
ยังมีอะไรอยู่ มีของเราอยู่ แล้วทำเพื่อของเรา; แต่
ถ้าทำงานเพื่องานล้วน ๆ ละก็ ไม่ต้องเพื่ออะไร ฉะนั้น
จึงสูงสุด.

ทำงานเพื่องานมันมีความหมายของมันเฉพาะ แล้ว
ก็มีจิตใจที่เหมาะสมชนิดนั้นแหละ จึงจะทำได้. ฉะนั้น
ทำงานทันที คุณจะสังเกตเห็นว่า ไม่ได้มีใครชอบใจ, ไม่ได้
มีใครขอบคุณ, ไม่ได้มีใครให้รางวัล; บางทีไม่มีใครจะ
เอาใจใส่ว่า จะได้กินน้ำสักแก้วหนึ่งหรือเปล่าก็ได้ ถ้าทำงาน

เพื่อนาน. ถ้าหวัง อยู่ว่าจะให้ใครมาขอบคุณ ที่มาช่วย
งานหรือทำงาน ก็ไม่ได้ทำงานเพื่อนาน อย่างที่ว่า.

ฉะนั้น ถ้าจะสมัครศึกษาในหลักสูตรของวัดป่า-
พระเถื่อนอยู่ที่นั่นอย่างนี้ละก็; ก็ทำงานเพื่อนาน โดย
ไม่ต้องมีใครขอบคุณ, ไม่ต้องมีใครแห่มาสรรเสริญเยินยอ,
ไม่ต้องมีใครให้รางวัลอะไร แม้แต่คำว่า "ขอบใจ". นั้น
จะถูกต้องตามแบบวัดป่าพระเถื่อน ซึ่งมัน จะละลายตัวกู-
ของกูนั้นออกไป ทุกทีๆ มันก็จะสิ้นสุดลงได้ สักวัน
หนึ่งเป็นแน่.

ทำงานเพื่อนานจะเป็นสุข.

ที่นั่นมันก็จะเลยไกลออกไป กว้างออกไป ถึงว่า
แม้จะทำงานที่บ้าน อย่างสมมติว่าลาสิกขาบท ไปทำงาน
อย่างฆราวาสนั่น ก็ลองไปคิดดูเถิด : ทำงานเพื่อนาน,
ทำงานเพื่อเงิน, ทำงานเพื่อครอบครัว, ทำงานเพื่ออะไร,
มันต่างกันลิบ แหละ; แล้วมันก็ยังจะทำได้อยู่นั้นแหละ;
ไม่ต้องกลัวว่าถ้าเราไม่หวังจะให้แก่ใคร หรืออะไร ที่เป็น
ความอยากของกิเลสตัณหาแล้วจะไม่มีแรงทำ.

ทำงานอย่างพวกนั้น ก็ทำงานด้วยกำลังของกิเลส
 ตัณหา : เพื่อกู เพื่อของกู : ส่วนคนนี้ทำงานด้วย
 กำลังของสัจจะ ของธรรมชาติ ด้วยปัญญาที่มองเห็น
 ของจริงของธรรมชาติ. เมื่อคนโน้นทำงานด้วยตัณหา;
 คนนี้ทำงานด้วยปัญญาชนิดที่บริสุทธิ์, มัน ก็ได้ผลอย่างที่ไม่
 คัดโกง, อย่างที่ไม่รู้สึกเหน้อยหรือเป็นทุกข์ หรืออย่าง
 ที่จะเป็นการก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมเพื่อนิพพานไป
 ในตัว.

ถ้าทำได้นะ แม้ว่าจะสีกออกไปทำราชการ ค้าขาย
 หรืออะไร ก็สุดแท้แต่ว่าจะมีอาชีพอะไร ถ้าเก่งจริง มัน
 ก็คงทำงานเฟื่องงานได้อยู่แน่แหละ; ไม่มีใครมาแย่งชิง
 อะไรเอาไปได้ เงิน ทอง ของนั้น มันก็คงเป็นของคนนั้น
 ไปตามกฎหมายตามระเบียบ ตามขนบธรรมเนียม; เพียง
 แต่ว่าในใจนี้มันต่างกัน.

ทำงานเฟื่องงานเป็นศิลปแห่งชีวิตเพื่อไม่มีทุกข์.

ถ้าจะถือว่าเป็นเรื่องไม่เกี่ยวกับศาสนาก็ได้ ก็เป็น
 ศิลป เป็นเคล็ดสำหรับมนุษย์, เป็นศิลปแห่งชีวิต หรือ

เป็นชีวิตเพื่อศิลปะก็ตาม ที่คนจะอยู่อย่างไม่เป็นทุกข์,
แต่ที่ผมกำลังพูดนี้หมายความว่ามันเป็นเรื่องของธรรมชาติของ
พระศาสนา ที่เราจะต้องเข้าใจอย่างนั้น และเราจะต้อง
ปฏิบัติให้ถูกต้องตามนั้น แล้วก็จะได้ไม่เป็นทุกข์ โดย
ที่มีเหตุผลแสดงอยู่อย่างชัดเจน. มันอยู่ที่ว่าจะกล้าหรือ
ไม่กล้า ที่จะถอยหลังอย่างนั้น.

ที่มันขึ้นอยู่กับที่ว่า มันฉลาดพอหรือไม่พอ;
ถ้าฉลาดไม่พอมันไม่กล้าตอก, ไปคิดดูเถอะ มันไม่กล้า
ที่จะคิดลงไปอย่างนั้น เพราะความฉลาดมันไม่พอ. ถ้า
พูดให้ตรงกว่านี้ก็คือ คนยังโง่อยู่ ไม่รู้จักศิลปะของธรรมชาติ
หรือของชีวิต.

เดี๋ยวนี้เราจะ รับปริญญาตายก่อนตายกันแบบวัดป่า
พระเถื่อน ก็คือทำเพื่อไม่มีตัวกู - ของกู ถ้ารับปริญญา
ได้จริง ก็ออกไปทำงานเพื่องานโดยแน่นอน แล้วไม่มี
ความทุกข์, เลยมกริมอยู่ตลอดเวลา.

๒๔ ๒๕ ๒๖

แมมครอบครวัทเพอหนาท.

ถามว่าจะมีครอบครั้วทำไม? มีบุตรภรรยาสามี
ทำไม? มันก็มี เพื่องาน อีกเหมือนกัน ไม่ใช่เพื่อตัวกู -

ของกู อย่างนึ่งมกเลสน้อยกว่าที่จะพูดว่า “เพอกรรยาของกู เพอลูกของกู เพออะไรของกู”.

มณษยมีหน้าทที่จะตองทำ เมอทำหน้าทนั้น ก็ให้ทำเพอหน้าท; อย่างฆรวาสนนึ่งมหน้าทที่จะตอง มีครอบครว, นึ่งมครอบครวอย่างทมเนเบนหน้าท. อย่างมี ด้วยความงอ ความหลง บ้ากามารมณ บ้าอะไรตอง ๆ.

๖ รุจกธรรม ๔ ความหมายเพอปฏิบัติไดถูก.

ธรรมะคือหน้าทนี้ เราพูดกันมามากแล้ว ธรรมะ ๔ ความหมายนืออย่าลิมเสีย มันจะเป็นหลักประกันที่ ให้ เข้าใจเรื่องอะไรไดดี :-

ธรรมะคือธรรมชาติ ทงหลาย, ปรากฎการณแห่ง ธรรมชาติทงหลายนือเรียกว่าธรรม “ธรรมะ”.

แล้ว กฎของธรรมชาติ ก็คือธรรมะ.

หน้าทตามกฎธรรมชาติ ก็คือธรรมะ; นือหน้าท ตัวนึ่งจําไวเกิด.

แล้ว ผลที่ไดรับมาจากการทำหน้าท นึ่งนือคือ ธรรมะ ธรรมะอีกเหมือนกัน.

บาลีมันมีคำคำเดียวเท่านั้น สำหรับจะใช้กับสิ่งนี้ :
 หน้าที่นั่นคือ ธรรม, ธรรมนั่นคือ หน้าที่; ทำหน้าที่
 ก็คือ การปฏิบัติธรรม.

ปฏิบัติตามหน้าที่ ก็คือปฏิบัติธรรม.

ทีนี้เรามีหน้าที่อย่างไร? ก็ทำหน้าที่นั้นเพื่อ
 หน้าที่ ก็แล้วกัน มันจะไม่มาสม ไม่หนักอวบนอก บน
 จิตใจ หรือบนศีรษะ. เมื่อเป็นฆราวาสก็มีหน้าที่อย่าง
 ฆราวาส, เป็นบรรพชิตก็มีหน้าที่อย่างบรรพชิต, แม้วามัน
 จะใช้คำรวม ๆ ร่วมกันได้; เช่น คำว่า "หน้าที่เพื่อดับ
 ทุกข์" มันก็ยังแยกกันได้ว่า จะดับทุกข์อย่างฆราวาส, หรือ
 ดับทุกข์อย่างบรรพชิต.

เมื่อสมัครมีหน้าที่อย่างฆราวาส ก็ทำหน้าที่อย่าง
 ฆราวาส และขอให้ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ มันก็คง
 เป็นการทำงานเพื่องานอยู่นั่นเอง : จะเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย
 มันก็คือหน้าที่ ก็ทำหน้าที่คือหน้าที่; มันจะไม่มี ความ
 ทุกข์ความร้อน. ลูกเมียสมบัติพัสถาน มันจะไม่มาสมอยู่
 บนจิตใจของคนคนนั้น. นี้เรียกว่าทำหน้าที่เพื่อหน้าที่

แล้วก็จะไม่มีอาการชนิดที่เรียกว่า ผิดใจอะไรกันชนิดหนึ่งก็
 ยิ่งมันตายเลย : ยิ่งพัวบ้าง, ยิ่งเมียบ้าง, แล้วแต่ว่าฝ่าย
 ไหนมันจะมูทะลุจุดขึ้นมา; อย่างที่เราจะเห็นได้ว่า มัน
 หนาแน่นขึ้นทุกทีในหน้าหนังสือพิมพ์.

เรื่องผิดใจกันชนิดเดียว หรือแม้แต่ว่าเรื่องมีชู้
 เป็นเรื่องใหญ่โตแล้ว คนโง่คนนั้นก็ไปยิงเมียตาย แล้วก็
 ไปเข้าตะราง, มันจะได้อะไร? คนชั้นบู ย่า ตา ยาย สมัย
 โน้นเขาจะไม่โง่ถึงขนาดนั้น; มีชู้ก็มีชู้ไป, เมื่อพูดกัน
 ไม่รู้เรื่องมันก็แยกกัน ก็เลิกกัน บางทีมันจะมอบไปให้
 เสียเลย ไม่ต้องไปยิงใครฆ่าใคร. นี่เพราะเขาถึงธรรมะ
 มากกว่า, เพราะทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ที่ทำงานเพื่องาน จะมี
 อะไร จะกินอะไร จะใช้อะไร เป็นการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่
 ไปหมด; นั่นแหละ ก็จะประกอบไปด้วยธรรมะ.

ทำงานเพื่องาน จิตจะสงบว่าง.

เดี๋ยวนี้เรากำลังใช้คำว่าทำงานเพื่องาน บางทีก็
 จะใช้คำว่า ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ แล้วแต่ใครจะชอบคำไหน,
 หรือให้ความหมายแก่คำสองคำนี้ เหมือนกันหรือว่าต่างกัน

อย่างไร, ถือเสียว่ามันเหมือนกันแล้วกัน. หน้าที่ก็คืองาน งานก็คือหน้าที่; ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่, ทำงานก็เพื่องาน ก็ไม่มีตัวกู - ของกู ที่จะเดือดร้อน เหมือนกับตกนรกอยู่; เพราะว่าได้ทำงานแล้วนี้ มันก็ควรจะได้ใจ.

เราต้องการจะทำงาน พอเราทำงาน ได้ทำงาน ก็ควรจะได้ใจ สบายใจเป็นสุข ตั้งแต่แรกลงมือทำ; แม้ว่าจะงานมันมากหรือกินเวลานาน อย่างว่าจะทำนานี้ มันต้องเริ่มไถนา ต้องเริ่มอะไรไปตามลำดับ : แม้จะทำด้วยจอบก็ต้องฟันกันหลายพันครั้งหรือหลายหมื่นครั้ง. ถ้าว่าทำงานเพื่องาน พอฟันลงไปครั้งแรกมันก็ยินดีแล้ว; เพราะว่าได้ทำงาน, เพราะที่เราต้องการจะทำงาน.

แต่ถ้าทำงานเพื่อเงินแล้ว แหม, มันยังไกลมาก; จิตมันยังสงบไม่ได้ มันว้ายอีกนาน กว่าจะเป็นข้าวเปลือกออกมา. ต่อเมื่อมีเงินมานั้นจึงจะพอใจ; เพราะเขาทำงานเพื่อเงิน. ถ้าทำงานเพื่องาน มันพอได้ทำงานก็พอใจ, พอใจไปตามลำดับ. ดังนั้นคนที่ทำงานเพื่องานนั้นจะนอนหลับสนิทกว่าคนที่ทำงานเพื่อเงิน, คือว่าเหนื่อยก็เหนื่อยน้อยกว่า ความเป็นทุกข์มันก็ผิดกันมาก.

ทำหน้าทีเพื่อหน้าที่

เขาใช้เป็นจริยธรรมสากลด้วย.

ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ ก็กลายเป็นจริยธรรมสากล
ไปแล้ว. นี่คุณไปค้นดูในตำรับตำราพวกศีลธรรม—
จริยธรรมของสากล; ถ้าไม่มีที่ไหนสะดวก ง่าย ๆ ก็ไป
เปิด Encyclopedia Britannica ดูที่คำว่า moral, morality,
ethics จะพบยืนยันเรื่อง Duty for duty's sake เขาถือว่า
เป็นสิ่งที่ถูกต้องร่วมกัน; คือว่าหลักเกณฑ์หรือแบบฉบับ
ที่จะมาเขียนลงในหนังสือขนาด Encyclopedia Britannica
นี่เป็นที่รับรองเป็นฝูง ๆ ในหมู่นักปราชญ์ในแขนงนั้น
และทั้งโลก. เขาจึงกล้าประกาศออกมาในฐานะที่เป็น
ความรู้ของโลก.

คำว่า “ศีลธรรม” นี้ก็เพื่อให้มนุษย์ได้สิ่งที่ดี
ที่สุด สำหรับมนุษย์ นี้ ก็ตรงกันที่ว่า ศาสนาก็ต้องการ
อย่างนี้, ศาสนาไหนมันก็ต้องการอย่างนี้. จุดหมายปลายทาง
ให้มนุษย์ได้สิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้.

ที่นี้ ระบบจริยธรรม หรือปรัชญาของศีลธรรม
ก็ยังยืนยันอย่างนี้ อะไรเป็น สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้

ได้ คือเป้าหมายของศีลธรรม; แล้วก็ทำไป ตามที่
แสดงไว้ว่าจะต้องทำอย่างไร.

ที่^๕ ในสิ่งที่มันเป็น ผลเลิศของจริยธรรมนั้น เขา
กว้างไว้ ๔ อย่าง เรียกว่า “ความดีสูงสุดของมนุษย์” :

อย่างที่ ๑. ความสุขที่แท้จริง นั้นมันเหมือนกับ
ศาสนา; นั่นแหละ คิดดู ความสุขที่แท้จริง.

อย่างที่ ๒. ความเต็มเปี่ยม เต็มเปี่ยมแห่งความ
ถูกต้องของความเป็นมนุษย์.

อย่างที่ ๓. ^{๑๖}หน้าที่เพื่อ^{๑๖}หน้าที่.

อย่างที่ ๔. ความรักร่วมกันหมด ความรักสากล.

ข้อที่ ๑. Happiness, ข้อที่ ๒ Perfection, ข้อที่
๓ Duty for duty's sake หน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่,
และข้อที่ ๔ ^๕ Universal love, love ความรัก. นี่สี่อย่าง
นี่คือ เป้าหมายสูงสุดของจริยธรรมของมนุษย์ ตามที่เขา
ตกลงกัน.

ที่^๕ ผมมารู้สึกน่าหัวว่า มันต้องมากมายอย่างนี้
เทียวหรือ? ถ้ามีหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างเดียวพอแล้ว.
คุณคิดดู ข้อที่ ๓ หน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่; ลอง

ดูเถิด ถ้าทำได้จริง มันก็ไม่มีตัวตน; พอไม่มีตัวตน ก็เป็นความสุข คือข้อที่ ๑ Happiness, แล้วก็มีความสุข เต็มเปี่ยมแห่งความเป็นมนุษย์ Perfection ที่มนุษย์มันจะ เต็มได้เท่าไร มันก็เต็มได้เท่านั้น, เต็มได้แค่ไม่มีตัวตน แล้ว ทำงานเพื่องาน, แล้วคนที่ไม่มีตัวตน อย่างนี้ ก็เป็น Universal love คือรักทุกคนเป็นคนเดียวกันอยู่ในตัว เพราะมันไม่มีตัวตน.

ถ้าไม่เคยฟังหรือไม่เคยคิดมาก่อน มันก็เข้าใจยาก คือ จะพูดว่า พอเราไม่มีตัวเราแล้ว ทุกอย่างมันจะเป็น อันเดียวกันหมดได้. เดียวนี้มันมีตัวเรา มีตัวกู มันแบ่ง แยกเป็นสัดส่วน เป็นขอบเขต; พอไม่มีตัวเรา มันก็คือ ว่าง, ว่างมีตัวเดียวแหละ. ว่างสากลจักรวาล ต้องมีถึง ๔ อย่าง มันก็มากเรื่องที่จะคิดนึกศึกษา หรือ ปฏิบัติ. ที่นี้มีอย่างเดียว "ทำงานเพื่องาน" "ทำหน้าที่ เพื่อหน้าที่" ตัวกูไม่มี ที่เหลืออีก ๓ อย่าง มันก็เข้ามาเอง, มันก็มาเอง, เข้ามาเป็นทางเอง ฉะนั้น หลักธรรม ในพระพุทธศาสนาของเรา ก็ควรจะเป็นที่พอใจ ที่มันจะ แก้ปัญหาอะไรได้หมด คือ อย่างมีตัวกู อย่างมีของกู.

ขอให้สนใจ ตัวกู - ของกู จะเป็นคนเย็น.

ฉะนั้น ขอให้สนใจเรื่องนั้นแหละให้มากขึ้น เรื่องที่
ไม่มีตัวกู - ของกู ขอให้สนใจให้มากขึ้น ๆ; ให้เข้าใจ
ให้มากขึ้น ๆ ก็จะเป็นคนเย็นไม่มีความร้อน, ไม่มีความทุกข์
ยังชน. การงานกลายเป็นความสุข, การงานกลายเป็น
การปฏิบัติธรรมเพื่อไปนิพพาน.

เดี๋ยวนี้ เขามักจะไม่ยอมฟัง แล้วก็ไปเอาไปคิด
ว่าที่ ไม่มีตัวกู ไม่มีของกู นั้นมันเป็นอย่างไรวะ? เขาไม่ยอม
คิด แล้วเขาเกลียดเสียตั้งแต่ได้ยินที่แรก ว่าไม่มีเราแล้ว
จะทำอะไรกันไปทำไม? แต่ที่แท้เรากำลังบอกให้รู้ว่า เรา
จะมีเราชนิดที่ไม่เป็นทุกข์; มีเราชนิดที่ไม่ใช่เรา, ที่
ไม่ใช่ของเรา เราจะได้ไม่เป็นทุกข์.

ให้สังเกตดูให้ดี ว่ามัน ไม่ใช่ไม่มีอะไร เสียเลย,
มันไม่ใช่ไม่มีอะไร เสียเลย, มันก็คง มีอยู่อย่างเดิม แต่ไม่มี
ความยึดถือว่าเรา ว่าของเรา : บ้านเรือน ลูกเมีย ทรัพย์
สมบัติ เกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทอง ข้าวของ มันก็ยัง
คงมีอยู่อย่างเดิมของมัน. แต่แล้วทำไมว่าไม่มีเรา ไม่มี
ของเรา? เพราะว่าจิตใจมันไม่สร้างความรู้สึก ชนิดนั้น

ขึ้นมาด้วยความโง่ เหมือนกับที่เราได้พูดไปแล้วเมื่อคืนที่แล้วมาว่า หัวใจของพุทธศาสนาอยู่ที่ไม่มีคน อยู่ที่ไม่มีตัวกู - ของกู, อยู่ที่ตายแล้วก่อนตาย.

ทีนี้เมื่อใครเอาหัวใจของพระศาสนา มาใส่ไว้ในใจของตัวได้ คนนั้นก็วิเศษทันที เปลี่ยนสภาพไปเป็นอะไรก็ไม่รู้, ไม่รู้จะเรียกอย่างไร? เขาก็จะเรียกว่า "พระอริยเจ้า" บ้าง, เรียกอะไรไปตามเรื่องของเขา. แต่เราจะเรียกว่า "คนที่มีความทุกข์ไม่เป็นอีกต่อไป"; ผู้ที่มีความทุกข์กับเขาไม่เป็นอีกต่อไปจนตลอดชีวิต.

รู้จักเรื่อง ตัวกู - ของกู แล้วจะไม่มีทุกข์.

ขอให้รู้จักหรือเข้าใจ เห็นชัดว่ามันเนื่องกันไปหมด เรื่อง ไม่มีตัวกู - ของกู, เรื่อง ตายก่อนตาย, เรื่อง หัวใจของพุทธศาสนา นี้ มันจะเนื่องไปถึงทุกเรื่อง สำหรับจะไม่มี ความทุกข์, ทุกเรื่องที่จะไม่มี ความทุกข์ ต้องมาที่นี้ ต้องมาที่ ความไม่มีตัวกู - ของกู.

ทีนี้เขาก็จะแบ่งเขตกันเสีย ว่ามันดีเกินไป เรายังไม่เอา เรายังจะอยากอยู่อย่างคนมีกิเลส อย่างยังมีตัวกู --

ของกู อยากจะเป็นโลก โลกียนี่ให้มันมาก ๆ. นี่เขาถ้อย
เสียว่าอย่างนี้ ส่วนเรื่องที่ไม่มันตัวกูนั้น มันเป็นโลกุตตระ
มากเกินไป เขายังไม่ต้องการ. ข้อนีผิดพระพุทธประสงค์
ที่ได้บอกแล้วแต่วันก่อนว่า : -

พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนเรื่องอนัตตา เรื่อง
สัจจัญญา เรื่อง โลกุตตระแก่ชรวาสา ที่ยังมีลูกมีเมีย ยัง
ประพรมของหอม ยังตบแต่งเนื้อตัว; คือว่าถ้าเขายังมีลูก
มีเมีย มีบ้านมีเรือน ก็ขอให้มันด้วยจิตใจที่รู้จักสัจจัญญา
ก็เลยไม่มีความทุกข์, เป็นชรวาสาที่ไม่มีมีความทุกข์ มัน
น่าดู. ถ้าเป็นชรวาสาที่หนาแน่นไปด้วยกิเลส อะไรมันก็มี
ความทุกข์; อยู่เฉย ๆ มันก็มีความทุกข์ เพราะวิตกกังวล
เป็นห่วง ชี้อลาด หรือกลัวอะไรล่วงหน้า.

คนเป็นโรคมากขนเพราะเป็นทาสตัวกู - ของกู.

ถ้าจะลองตั้งคำถามว่า ทำไมคนสมัยนี้มันเป็นโรค
เส้นประสาทและโรคอื่น ๆ ที่เนื่องกัน มันมากกว่าคนโบราณ
ยิ่งยุคโบราณเท่าไร มันก็ยิ่งเป็นโรคนี้น้อย; หมายความว่า
ว่าถ้ายอมรับอย่างนี้นะ. ก็ตอบได้ว่า เพราะเดี๋ยวนี้คน

ไม่มีธรรมะเข้ามาช่วย เสียเลย มีแต่เต็มไปด้วยความต้องการ เตือดร้อน ดันรนแห่งตัวกู—ของกู จึงเป็นโรคประสาทมากกว่าสมัยโบราณ ที่เขาไม่ค่อยจะมีอะไรมาช่วย มาดึงมาอะไรให้มันดันรนกันอย่างนี้; เพราะเขามีธรรมะง่าย ๆ ตามธรรมชาติ หรือว่าตามสิ่งแวดล้อมสมัยนั้น ซึ่งไม่ช่วยให้เกิดตัวกู—ของกูนั่นเอง.

เดี๋ยวมันคล้าย ๆ กับว่ามันอบ มันอ้อม มันอะไรอยู่ด้วยตัวกู—ของกู ไปเสียทุกเวลา, แม้เกือบจะทุกระเบียดนิ้วของเนื้อตัว ก็จะต้องเป็นโรคทางจิตกันมากจน, หากความสงบสุขที่แท้จริงไม่ได้.

ทีนี้จะคิดกันอย่างไร ? จะยอมเป็นอย่างนั้นหรือ ? ถ้ายอมเป็นอย่างนั้น ผมว่าไม่ต้องมาบวชมาศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้าให้เสียเวลา, ก็ไปทำตามนั้นก็แล้วกัน. นี่ถ้ามาบวช จะมาศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้า มันก็กลายเป็นว่าเพื่อแก้ปัญหาอันนี้ เพื่อจะอยู่ในโลกนี้ อย่างที่ว่าเป็นผู้ชนะ ไม่ใช่ผู้แพ้; ฉะนั้น ธรรมะมีไว้ให้คนอยู่ในโลกด้วยชัยชนะ.

ที่นั่นคนโง่ ๆ แห่งสมัยวิทยาศาสตร์นี้แหละ เขาชอบขัน
ว่าธรรมะมีไว้สำหรับให้คนหนีโลก, หนีเตลิดเปิดเปิงไป
จากโลก, ไปอยู่ในป่าในดง. ใครไปอยู่กับธรรมะ นั้น
มันโง่ที่สุด; นี่เขายังว่าเอาเองอีกด้วย.

ศาสนาช่วยให้คนอยู่ในโลกด้วยชัยชนะ.

ศาสนาเขาไม่ได้ต้องการอย่างนั้น ไม่ไช่ยอมแพ้
แล้วหนีโลกไปอยู่ในป่า ธรรมะ หรือ ศาสนาต้องการให้
คนมีชัยชนะอยู่ในโลก : จะมีการงาน มีครอบครัว
บุตร ภรรยา สามี มีหน้าที่ความรับผิดชอบใหญ่ยิ่งขึ้น
ไปเท่าไรก็ตาม ก็อยู่ในโลก, แล้วก็อยู่ด้วยชัยชนะทำอะไร
ได้ทุกอย่าง. ความมุ่งหมายที่แท้จริงของธรรมะเป็นอย่างนี้.

ที่นี้ถ้าจะอยู่ในโลก ด้วยชัยชนะ ทุกอย่างนั้น
จะต้องทำอย่างไร? มันก็มาถึงเรื่องที่กำลังพูด คือว่าเขา
จะต้องมีจิตใจอย่างนี้เท่านั้นแหละ จึงจะอยู่ในโลกด้วย
ชัยชนะได้; ไม่อย่างนั้นมันจะแพ้ตลอดเวลา แล้วคน
โง่ ๆ เหล่านี้ก็ไม่ได้รู้ว่าแพ้, แม้จะเอาปืนจ่อขมับตัวเอง,
ยิงตัวเองตาย มันก็ไม่ว่าแพ้ดอก คิดว่าชนะหรืออะไร

อยู่เรื่อยไป. ถ้ามีธรรมะจริงมันก็จะชนะจริง คือมันจะ
อยู่เหนือปัญหา ชนะปัญหาขึ้นไปได้ตามลำดับ.

จะ^{นี้}ช่วยกันบอกเพื่อนฝูงของเราด้วยว่า ธรรมะ
นี้^{นี้}เขามีไว้^{นี้}อย่าง^{นี้} เขามีไว้สำหรับให้อยู่ในโลกด้วย
ชัยชนะในทุกกรณี.

ธรรมะมีไว้เพื่อดับทุกข์คนในโลก.

อย่าเข้าใจว่าธรรมะหรือศาสนามีไว้ สำหรับให้
คน^{นี้}ทั้งบ้าน ทั้งเรือน ทั้งครอบครัว ไปอยู่ในป่า เป็นพระ-
อรหันต์กันในป่า; ไม่มีความมุ่งหมายอย่างนั้น; มีความ
มุ่งหมายจะดับความทุกข์ให้แก่ทุกคนในโลก ทั้งที่เป็น
เทวดาและมนุษย์. มนุษย์ก็มีความทุกข์, เทวดาก็มี
ความทุกข์. ธรรมะก็ต้องการให้ชนะทุกข์, ให้ชนะ
ความทุกข์ให้ได้; แล้วแต่ว่าเขาจะเป็นอย่างไร.

ที่^{นี้}ระบบที่ออกไปบวชอยู่ในบ้านนั้น มันเป็น
ข้อปลีกย่อยพิเศษ ที่คนบางคนเขาต้องการ เพื่อ^{นี้}ง่าย เพื่อ
สบาย เพื่อสะดวก เขาชอบอย่างนั้น มีสิทธิเสรีภาพที่จะ
ทำได้^{นี้}อย่างนั้น ก็เป็นไปได้. แต่คนทั้งหลาย ๙๐ เปอร์เซ็นต์

ทำอย่างนั้นไม่ได้ มันจะต้องอยู่ในโลก ต่อสู้ในโลก
เขาควรจะมีอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เขาไม่พ่ายแพ้.

ตรัสสอนวิธิตบทุกขแม่แถมรวาส.

นี่เป็นข้อที่ยืนยันให้เห็นยิ่ง ๆ ขึ้นทุกทีว่า พระ-
พุทธเจ้าก็ตรัสสอนสุญญตา แม่แถมรวาส, ถืออาวูฐที่
ชื่อว่า "สุญญตา" นี้จะแก้ปัญหามะของมารวาส, แต่ว่าอาวูฐ
นี้ก็ออกจะประหลาด ๆ อยู่ คือเป็นพระอรหันต์ก็ได้, ไม่
เป็นพระอรหันต์ก็ได้, ลดลงมา ไม่มีความทุกข์อยู่ในบ้าน
เรือน ตามแบบของชาวบ้านก็ได้.

ถ้าเราอย่าพูดถึงพระอรหันต์ หรือถึงอะไรทำนอง
นั้นกันเสียเลยนั้นแหละจะดี เอาแต่ว่าไม่มีความทุกข์แล้ว
กัน; ถ้าไปพูดเรื่องพระอรหันต์ ไม่ใช่พระอรหันต์
โสดาบัน สกิทาคาอะไร มันจะทำให้เรื่องมาก ลำบากแก่
การศึกษา มีปัญหามาก. เอาแต่หลักสั้น ๆ ว่า ถ้าเรามี
ตัวกู - ของกูน้อยเท่าใด เราจะมีความทุกข์น้อยเท่านั้น,
เราหมดตัวกู - ของกูเมื่อไร เราจะไม่มีความทุกข์เลย,

เอาเท่านั้นก็พอแล้ว. ตรงไหนจะเป็นพระอรหันต์, ตรง
ไหนจะเกือบเป็นพระอรหันต์ อย่าไปสนใจเลย

“ทำงานเพื่องาน” ก็อยู่ในโลกได้ด้วยชัยชนะ.

ทั้งนี้ก็สรุปเป็นข้อปฏิบัติ หรือเป็นหลักปฏิบัติ
ง่าย ๆ ก็คือ “ทำงานเพื่องาน” นี้มันเกินกว่าที่จะเรียกว่า
ปอกกล้วยให้กิน, คือสรุปใจความ ข้อความอะไรทั้งหมด
แล้ว จนยังเหลืออยู่ว่า คุณทำงานเพื่องาน ก็พอแล้ว ไม่ต้อง
เรียนอะไรมากกว่านั้น. เหตุผลที่ว่า ทำไมจะต้องทำอย่าง
นั้น? มีสัจจะอะไร อย่างไรนั้น? ให้คนอื่นคิดก็ได้, เขาก็มี
ความจริง มีข้อเหตุผลของความจริง ที่จะต้องทำอย่างนั้น.
ที่บอกว่าต้องทำอย่างนั้น; แล้วเราก็ไม่ต้องไปสนใจ.
เมื่อเขาบอกว่า “เฮ้, ทำงานเพื่องาน” ก็ลองทำดูซิ แล้ว
มันไม่มีความทุกข์ แล้วก็จะสอนในตัวเอง ไม่ต้องเชื่อ
คนอื่น.

วันไหนเราผลอไป ทำงานเพื่องาน เพื่อลูก เพื่อ
เมีย นั้นมันมีความทุกข์, วันไหนเราไม่ผลอ เราทำงาน
เพื่อหน้าที่ วันนั้นไม่มีความทุกข์. เดียวมันก็รู้ธรรมะขึ้น

มาเอง ไม่ต้องไปเชื่อคนอื่น; ตามหลักกาลามสูตร ที่ว่า
 “เชื่อความรูสึกที่ประจักษ์ชัดอยู่ในภายใน ไม่ต้องเชื่อแม่แต่
 ว่า ผู้คนเป็นศาสดาของเรา ก็ไม่ต้องเชื่อ”

ต้นเช้าขึ้นมา ขรราวาสกัถิ เป็นพระกัถิ เป็นสัตว์-
 เจริญงานกัถิ ทุกชีวิตกัถิ ต้องทำงาน ดูนกหนูตัวเล็ก ๆ ทยอย
 พอตื่นขึ้นมามันก็ทำงาน คือไปหาอาหารแล้วกินไปเลย;
 นั่นแหละคืองานของมัน นี่มนุษย์เรามันก็ต้องทำงาน
 แม้แต่เป็นพระกัถิต้องไปบิณฑบาต หรือต้องไปทำอะไรตาม
 หน้าที่. พวกขรราวาสกัถิจะต้องแต่งเนื้อแต่งตัวไปทำงาน
 ที่ออฟฟิศ ที่ไหนก็สุดแท้ มันก็เป็นเรื่องงานกันไปทั้งนั้น.

ถ้าเขาตั้งใจไว้ไม่ถูก มันจะกระหัด กระหอบ,
 มันจะร้อนรน มันจะมีความทุกข์ ไม่มากก็น้อย. นี้เรา
 ก็เรียกเขาว่า ปุถุชนผู้ไม่มีความรู้ จะต้องทนทุกข์.
 ที่นี้ถ้าจะเปลี่ยน ก็ต้องเปลี่ยนมาเป็น ผู้ที่เข้าใจปุถุชนที่
 หนาไปด้วยความโง่; เป็นกัลยาณปุถุชน เป็นอริยสาวก
 อะไรก็แล้วแต่จะเรียก ก็รู้ว่าอะไรเป็นอะไร, อะไรเป็น
 อย่างไร, ดำรงจิตอย่างไร อย่าให้ความอยากด้วยความโง่
 ครอบงำ. คำพูดนี้สำคัญมาก ที่พูดเมื่อคืนนั้นแหละ ว่า

ในขณะที่แห่งผัสสะ มันมีความโง่ แล้วก็มีความโง่ มี
 ตัณหาโง่ มีอุปาทานโง่ แล้วก็เป็นอย่างทุกข.

ต้องมีชีวิตอยู่ด้วยสติปัญญา.

ฉะนั้น ถ้าให้ความอยากโง่ๆ นี้ไปทำงาน
 มันก็จะทำงานเพื่อความอยากที่โง่ๆ; แต่ว่าให้ปัญญาของ
 พระพุทธเจ้า ที่เราได้เล่าเรียนมานี้ ได้รับมอบมานี้ ให้
 ปัญญานี้มันชวนให้ทำงาน ไม่ได้บังคับ ไม่ได้จูงมุก
 ไม่ได้ไสหัวไสคอ อย่างกิเลสตัณหา.

ปัญญาเหมือนกับมาเชื่อเชิญ ชักจูง ชี้ชวน
 ให้ไปทำงาน ก็เรียบร้อยราบรื่น ก็ทำงานด้วยความรู้สึก
 ในหน้าที่, สำนึกในหน้าที่ ทำงานเพื่อหน้าที่, ไม่ได้มี
 ความอยากอย่างโง่เขลาที่เรียกว่า "ตัณหา". แต่มีสติปัญญา
 หรือญาณทัศณะอย่างใดอย่างหนึ่งให้ทำงาน.

ฉะนั้นการทำงานเพื่องาน มันมีความหมายอย่างนี้
 ยิ่งอธิบายเรื่องก็ยิ่งมาก ผมก็ไม่ค่อยชอบ พูดให้มันมาก
 เรื่อง นี้ไม่ค่อยชอบ; พูดมันก็พูดได้ เดียวมันก็จะมากจน

พี่น้องเสียเปล่าๆ. เอาเป็นว่า คนเราจะต้องมีชีวิตอยู่ด้วยสติปัญญา, ให้อะไรเป็นอะไรตามสมควร ไม่ใช่มากเกินไป, แล้วทำอะไรไปด้วยปัญญาชั้น เขาเรียกว่าดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา. ภาษาธรรมะ มีคำพูดอย่างนี้ “เป็นบัณฑิตผู้ดำเนินประโยชน์กิจด้วยปัญญา”.

ถ้าฟังเทศน์สมัยโบราณสัก ๒๐ - ๓๐ ปีก่อนโน้น ก็จะมีประโยคอย่างนี้ทุก ๆ ถิ่นที่เทศน์ เพราะเขาแต่งไว้เป็นรูปแบบฉบับ เป็นบัณฑิตดำเนินประโยชน์กิจด้วยปัญญา, ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา. เดียวนี้ไม่ค่อยได้ยิน เพราะเขาพูดกันอย่างอื่น หรือบรรยายกันอย่างอื่น. แต่เราก็ก็นำมาใช้ได้ว่า จงเป็นบัณฑิต แล้วก็ดำเนินชีวิตประจำวัน ทุกเวลาทำนั่นไปด้วยสิ่งที่เรียกว่า “ปัญญา”.

นี่ไม่เท่าไรคุณจะเป็นบัณฑิตแล้วนะ ตามธรรมเนียมนะ, บัณฑิตตามธรรมเนียมนะ คือ พอลาสิกขา สึกออกไป เขาเรียกว่า “บัณฑิต” เหลือแต่ “จิต” กลายเป็น “จิต” ภาษากระแรวกระว่า เรียกว่าเป็น “จิต”; ที่จริงมาจาก บัน - ทิด ซึ่งมาจากบัณฑิต. บัณฑิตนะ ผู้ดำเนิน

ประโยชน์กิจด้วยปัญญา. เดียวนี้เราบวชแล้วสึกออกไป
เป็นบัณฑิต ต้องไปดำเนินประโยชน์กิจด้วยปัญญา.

แต่ที่มันทำไม่เข้าเรื่อง ไม่เข้ารูป ไม่ตรงเรื่อง
มันเลยเป็น “ทิด” ไรๆไป; ไม่เคยรู้สึกรู้ว่าเป็น “บัณฑิต”
ด้วยซ้ำไป ที่ชาวบ้านเขาเรียกเป็นเสียอย่างนี้. ที่ไปเรียก
ว่า “พีทิด” พี่อะไรกัน. ถ้าเป็นไปตรงตามความประสงค์
เดิมแล้ว การศึกษาในอาศรมครบถ้วนตามหลักสูตรแล้ว
จะลาจากอาศรมนั้น ไปดำเนินประโยชน์กิจในโลกนี้ เขา
เรียกว่า “บัณฑิต” มาแต่โบราณกาลในประเทศอินเดีย, เป็น
ขนบธรรมเนียมประเพณี อย่างนี้ก็เหมือนกับเดี๋ยวนี้ไปเข้า
มหาวิทยาลัย เรียนจบได้ปริญญา เรียกว่า “บัณฑิต”;
แต่ว่าเรื่องที่เรียนมันคนละเรื่อง.

ที่มหาวิทยาลัยทั้งหลายในโลกเวลานี้ เขา ไม่ได้
เรียนเรื่องครองชีวิตชนิดที่ไม่เป็นทุกข์ เรียนแต่เรื่อง
อาชีพ เทคนิคแขนงใดแขนงหนึ่งอย่างเดียว ไม่พูดถึงชีวิต
ไม่พูดถึงว่าคนเรานี้เกิดมาทำไมนี้ มันไม่มี. ฉะนั้น บัณฑิต
ชนิดนั้นมันก็ได้แต่หาใส่ปากใส่ท้อง อย่างดีที่สุด อย่าง

เหน้อยน้อยที่สุด เอาเปรียบผู้อื่นที่สุด เอ้า, เป็นบัณฑิต
ไปด้านนั้น.

อีกทางหนึ่งก็ไปเป็นบัณฑิตมาจากวัดป่าพระเถื่อน
ของพระพุทธเจ้า จะมีที่ไหนก็ตามเกิด; ครองพุทธกาลก็
เหมือนกันแหละ ถ้าเรียนจบก็เป็นบัณฑิต; อย่างของ
พระพุทธเจ้าออกมา คือรู้เรื่องชีวิตจิตใจ ว่าความทุกข์คือ
อะไร, เกิดขึ้นอย่างไร, ดับได้อย่างไร, โดยวิธีใด; บัณฑิต
นี้ก็มีความรู้ในด้านจิตใจ ที่นี้คน ๆ เดียวกันเป็น ๒
บัณฑิต : บัณฑิตอย่างเนื้อหนึ่ง, ทำมาหากินแล้วก็บัณฑิต
อย่างจิตใจ ที่จะรู้จักการควบคุมชีวิต อย่าให้เป็นทุกข์ นี้คือ
บัณฑิตที่สมบูรณ์. ผมก็คิดว่าคุณที่จะลาสิกขาบทไปนี้ ;
ควรจะเป็นอย่างนี้ : เอาความรู้ทั้ง ๒ ฝ่ายนี้มารวมกันเข้า
เป็นชีวิตที่เฉลียวฉลาด สว่างไสว มีชัยชนะได้โดยง่าย.

เขามักจะเปรียบเทียบว่า ชีวิตนี้เทียบด้วยวัว ๒
ตัว, ด้วยควาย ๒ ตัว, ด้วยม้า ๒ ตัว; เหมือนกับลาก
รถ ลากเกวียน ลากแอก ลากไถ เขามักจะใช้ม้าตัวที่ฉลาด
ตัวหนึ่ง ไ้่ตัวหนึ่ง, วัวก็เหมือนกัน, ควายก็เหมือนกัน.
สองตัวนั้นไม่ได้เป็นอย่างเดียวกัน; ตัวหนึ่งก็แข็งแรงมาก

แต่มันโง่งฟังคำสั่งไม่ค่อยรู้อะไร. ที่นอกตัวหนึ่งฉลาด ผอม
ก็ได้ ไม่ค่อยมีแรงก็ได้ แต่ฟังคำสั่งเจ้าของรู้อะไร; ฉะนั้น
การไถนาที่ดี การลากเกวียนที่ดี อะไรก็ดี มันเป็นไปได้ดี.
ตัวหนึ่งมันมีแรง; อีกตัวหนึ่งมันมีปัญญา. จิตคนทั่วไป
มันก็ต้องเป็นอย่างนั้น คือต้องมีปัญญา แล้วก็ต้องมีกำลัง.

ที่ปัญญาจะช่วยให้อะไร? โอ๊ย ทำงานเพื่องาน
ไว้อ; มีชีวิต มีหน้าที่ แล้วทำหน้าที่เพื่อหน้าที่; แรงก็
ทำไป, สติปัญญามันก็ควบคุมไป. ชีวิตนี้มันก็เดินไป
ด้วยดี สูงขึ้น ๆ ทั้งทางร่างกายทั้งทางจิตใจ; ประสบ
ความสำเร็จในส่วนทรัพย์สินสมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง, แล้ว
ยังประสบความสำเร็จในด้านจิตใจ ที่เป็นเรื่องมรรค ผล
นิพพาน ที่มันก้าวออกไปในทางมรรค ผล นิพพานด้วย.

หลักสั้น ๆ เพื่อดำเนินชีวิตคือทำงานเพื่องาน.

ขอให้อำนาจเงินอันนี้ไว้ สำหรับไปเป็นหลัก
เป็นเกณฑ์ เป็นรูปร่างสำหรับไปดำเนินชีวิต ที่มันยังเหลือ
อยู่ข้างหน้า นี้เขาเรียกว่า "โอวาทนวกะ" นี้ก็หมายความว่า
โอวาทเฉพาะคนบวชใหม่ บวชน้อย บวชพรรษาเดียว

มันเป็นอย่างนี้. ทุกอย่างจะรวมมาให้หมด. ใช้คำพูดที่
รัดกุมสั้น ๆ จำง่าย ๆ เข้าใจได้ง่าย ๆ เพราะเราไม่มีเวลามาก
นั่นเอง.

ในวันพูดเรื่องงานเพื่อนาน หรือว่าทำงานเพื่อ
งาน ทำหน้าที่กเพื่อหน้าที่; เราจะได้มีความสุข,
เราจะได้มีความเต็มมนุษย์, ความเต็มแห่งความเป็นคน
เราจะรักเพื่อนฝูงได้ เพราะไม่เห็นแก่ตัว; จะรักประเทศ-
ชาติ รักโลก รักทั้งหมดก็ได้ เพราะไม่มีความเห็นแก่ตัว
อย่างโง่เขลา.

ทำงานเพื่อนาน จะมีศีลธรรมดี ไม่คอร์รัปชัน,
ทำงานเพื่อนาน จิตใจจะมีความสุขตลอดเวลา, ทำงานเพื่อ
งานนั้น มันจะก้าวหน้าไปทางพระนิพพาน อยู่โดยอัตโนมัติ
ในตัวมันเอง. พูดอย่างเอาเปรียบก็เรียกว่า ยิ่งเป็นที่เดียว
ได้นักหลาย ๆ ตัว.

นี้ใจความของเรื่องที่พูดในวันนี้ มันก็เป็นอย่างนี้
เหลืออยู่แต่เพียงคำสั้น ๆ ว่า “ทำงานเพื่อนาน” อยากจะ
ใช้คำว่า “หน้าที่” “ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่”
ซึ่งตรงกันดี ทั้งในทางหลักเกณฑ์ของพระศาสนา และ

หลักเกณฑ์ของจริยธรรมสากล; ที่ได้ยกมาพูดให้ฟัง
ว่า หลักจริยธรรมสากล ซึ่งไม่ใช่ของศาสนาไหน มันก็มี
หลักอย่างนี้ ไปเข้ากันได้กับทุกศาสนา. รวมแล้วจะโดย
จริยธรรมสากลก็ดี, โดยศาสนาทั้งหลายทั้งปวงก็ดี มีข้อ
เดียวว่า “ทำงานเพื่องาน” พูดให้สำเร็จรูป พูดให้ไม่ต้อง
คิดมากอีกแล้ว ไม่ต้องศึกษาอีกอีกแล้ว.

๕๕๘ ๖ ๕
การบรรยายครั้งน่ายุตติง ด้วยเวลาเพียงเท่านั้น.

ตายก่อนตาย

ตายเมื่อตาย ย่อมกลายเป็นผี
ตายไม่ตาย ได้เป็นผี ๗ ตายในข
ตายใหม่ เพียงให้ เขาใส่ใจ
ตายใจใดข นั่นคือตาย เสียก่อนตาย

ตาย ก่อนตาย มีใจกลายเป็นผี
แต่กลายเป็นผี สิ่งที่ไม่สูญหาย
ที่แท้คือ . ความตาย ที่ไม่ตาย
มีความหมาย ไม่มีใคร ได้เกิดแล้ว

คำพูดที่ สั้นสั้น ชวนคิด
เหมือนเล่นสั้น ลากคนตาบอด
แต่เป็นความ ลึกลับ ไม่สั้นแปร
ใครคิดแก้ ธรรมดาได้ ไม่ตายเลย

ปรีณญา จาก สอนไมกซ์

"ปรีณญา ตายก่อนตาย" ๕๖๖ ๖๖๖
เป็นอันหนึ่ง ลำดับ ๖๖๖ ๖๖๖
เป็นโลกตถ์ นลคพ ๖๖๖ ๖๖๖
หยุดเดียว นลคพ ๖๖๖ ๖๖๖

ปรีณญา แก้ม ๖๖๖ ๖๖๖
คชเขอา เยก ๖๖๖ ๖๖๖
ไม่เห็น ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
รับเอามา ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖

๖๖๖ ๖๖๖ ปรีณญา "๖๖๖"
คชคช ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖
๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖

๖๖๖ ๖๖๖